

Received: 6 February 2024

Revised: 28 February 2024

Accepted: 28 February 2024

THE ELEMENTS OF JOURNALISTIC ETHICS PRINCIPLES FOR CITIZEN JOURNALISTS

Nathamon KAEWPITOO¹, Sermsiri NINDUM¹, Jiraporn KHUNSRI¹ and Kornkanok NINDUM¹

¹ Chiang Rai Rajabhat University, Thailand; nathamon.kpt@gmail.com (N. K.)

Handling Editor:

Professor Dr.Chanathat BOONRATTANAKITTIBHUMI European International University, France

(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainable Development)

Reviewers:

- 1) Associate Professor Dr.Panida JONGSUKSOMSAKUL Naresuan University, Thailand
- 2) Assistant Professor Dr.Adipon EUAJARUSPHAN Thammasat University, Thailand
- 3) Assistant Professor Dr.Nitta ROONKASEAM Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Abstract

This research aims to examine the elements of journalistic ethics principles and to investigate factors influencing ethical journalistic decision-making by citizen journalists. The findings revealed that journalism ethics principles for citizen journalists have 9 elements, ordered by their respective weights of factor loading from highest to lowest: 1) Principle of business interest or the absence of conflicts of interest, 2) Principle of protecting vulnerable groups, 3) Principle of giving importance to policy public events and disasters, 4) Principle of human rights, dignity, and personal rights, 5) Principles of culture and morality of society, 6) Principles of respect for copyright and intellectual property, 7) Principles of public interest and social responsibility, 8) Principles of fairness, equality, comprehensiveness, diversity of opinions, and 9) Principles of accuracy and integrity of information. The study findings indicate that internal factors influence the ethical decision-making of political journalism practitioners, comprising 5 aspects: 1) Disclosure of the full name or identity of citizen journalists, 2) Knowledge and experience of citizen journalists, 3) Proximity to the news subjects or information sources, 4) Citizen journalists' benefits, and 5) Accessibility to information sources. Additionally, 3 external factors: 1) Competition among citizen journalists and influencers in social media, 2) Lack of caution in using technology for news reporting, and 3) Lack of regulation from media organizations or professional associations.

Keywords: Citizen Journalists, Journalistic Ethics Principles, Elements of Ethics Principles

Citation Information: Kaewpitoon, N., Nindum, S., Khunsri, J., & Nindum, K. (2024). The Elements of Journalistic Ethics Principles for Citizen Journalists. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 13(1), 77-87. <https://doi.org/10.14456/tisr.2024.7>

องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง

ณัฐมน แก้วพิฑูล¹, เสริมศิริ นิลดำ¹, จิราพร ชุนศรี¹ และ กรกนก นิลดำ¹

1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; nathamon.kpt@gmail.com (ณัฐมน)

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชนทัต บุญรัตน์กิตติภูมิ มหาวิทยาลัยโยเปียน อินเตอร์เนชันแนล ประเทศฝรั่งเศส
(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่อง 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) รองศาสตราจารย์ ดร.พินดา จงสุขสมสกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิพล เอื้อจรัสพันธ์ุ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หุ่นเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมืองมี 9 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย ได้แก่ 1) หลักผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน 2) หลักการปกป้องคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง 3) หลักการให้ความสำคัญกับนโยบายเหตุการณ์สาธารณะและภัยพิบัติ 4) หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล 5) หลักแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคม 6) หลักการเคารพในสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญา 7) หลักประโยชน์สาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม 8) หลักความสมดุลเป็นธรรม เสมอภาค รอบด้าน หลากหลายความคิดเห็น และ 9) หลักความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง ได้แก่ 1) การเปิดเผยชื่อสกุลหรืออัตลักษณ์ของนักข่าวพลเมือง 2) ภูมิความรู้และประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง 3) ความใกล้ชิดกับผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข้อมูล 4) ผลประโยชน์ส่วนบุคคลของนักข่าวพลเมือง และ 5) ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การแข่งขันกันของนักข่าวพลเมืองและผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ 2) การขาดความระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าว และ 3) การขาดการกำกับดูแลจากองค์กรสื่อมวลชนหรือสมาคมวิชาชีพ

คำสำคัญ: นักข่าวพลเมือง, หลักจริยธรรมวารสารศาสตร์, องค์ประกอบของหลักจริยธรรม

ข้อมูลอ้างอิง: ณัฐมน แก้วพิฑูล, เสริมศิริ นิลดำ, จิราพร ชุนศรี และ กรกนก นิลดำ. (2567). องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 13(1), 77-87.

<https://doi.org/10.14456/tisr.2024.7>

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

บทนำ

เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วไปมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหาหรือสื่อสารสู่สังคมได้ด้วยตนเองตามแนวคิด User-generated Content (UGC) โดยประชาชนที่ทำหน้าที่รายงานเรื่องราวดังกล่าวจึงถือเป็นนักข่าวประเภทหนึ่งซึ่งเรียกว่า “นักข่าวพลเมือง” (Citizen Journalist) โดยทั่วไปแล้วหมายถึง ผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เสนอข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ที่พบเห็นเฉพาะหน้าหรืออาจมาจากความสนใจติดตามข้อเท็จจริงหรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งของสังคม รวมไปถึงผู้ที่มีความสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาและชอบการสื่อสารสู่สังคม (เสริมศิริ นิลดำ, 2565) ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญคือ สมาร์ทโฟนที่ทำให้สามารถสร้างเนื้อหาและแบ่งปันได้อย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย และอิสระในการนำเสนอเพราะไม่มีการควบคุมหรือคัดกรองก่อนนำเสนอข้อมูลดังเช่นนักข่าวมืออาชีพ

เมื่อพิจารณาข่าวสารที่ไหลเวียนในสังคม สถาบันหลักที่ทำหน้าที่คือ สถาบันสื่อมวลชน ซึ่งกระบวนการทำงานข่าวต้องมีการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการหรือมีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ก่อนเผยแพร่สู่สังคม การมีเทคโนโลยีในการผลิตและการนำเสนอที่มีการลงทุนให้มีความทันสมัย สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดผู้ชมได้จำนวนมาก เหล่านี้ตรงกันข้ามกับการทำงานของนักข่าวพลเมือง ที่พบว่าส่วนใหญ่นำเสนอข่าวตามความสนใจของตนเอง ไม่ถูกกดดันในเรื่องความรวดเร็วหรือคุณค่าข่าวในมิติต่างๆ เพราะไม่สังกัดกับองค์กรสื่อ อีกทั้งแนวคิดและกระบวนการผลิตเนื้อหาจะอิสระ สามารถออกแบบและกำหนดวิธีการนำเสนอได้ตามความต้องการส่วนตัว นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งในการรายงานความจริงสู่สังคมคือ หลักจริยธรรมของการเป็นนักข่าว

จากการทบทวนเอกสารตำราและงานวิจัยพบว่า หลักจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพข่าวและงานวารสารศาสตร์ ได้แก่ หลักความเป็นกลาง (Objectivity) หลักความซื่อสัตย์ (Honesty) หลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ (Human Decency) หลักการคัดลอกงานของผู้อื่น (Plagiarism) หลักการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) ฯลฯ (เสริมศิริ นิลดำ, 2565) ทั้งนี้ นักข่าวโดยวิชาชีพมักจะยึดหลักจริยธรรมจากสภาวิชาชีพต่างๆ หรือยึดถือตามแนวทางคู่มือขององค์กรสื่อที่ตนสังกัด ในขณะที่นักข่าวพลเมืองไม่พบว่า มีการกำหนดหลักจริยธรรมนักข่าวพลเมืองที่ชัดเจน ดังนั้น การตระหนักถึงหลักจริยธรรมในการรายงานข้อเท็จจริงสู่สังคมจึงเป็นการใช้ความรู้สึกหรือวิจารณญาณของแต่ละบุคคล

ด้วยอิทธิพลการนำเสนอข่าวสารของนักข่าวพลเมืองทั้งด้านปริมาณข่าวสารและความสามารถสร้างผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม ทำให้มีการตั้งคำถามถึงหลักจริยธรรมในการนำเสนอข่าวของนักข่าวพลเมือง ทั้งปัญหาข่าวสารที่มีลักษณะไม่รอบด้าน หรืออาจมีการเผยแพร่รูปภาพที่ไม่สมควรออกไป นำไปสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การละเมิดลิขสิทธิ์ หมิ่นประมาท โฆษณาแฝง ฯลฯ (พรณี อมรวิพุธพนิช, 2562) งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะทบทวนถึงหลักจริยธรรมของนักข่าวพลเมืองโดยมุ่งศึกษา 1) องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักข่าวพลเมือง ผลจากการศึกษาจะช่วยขยายองค์ความรู้ด้านหลักจริยธรรมนักข่าวพลเมืองในการนำเสนอข่าวและงานด้านวารสารศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างหลักจริยธรรมให้กับนักข่าวพลเมืองต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและวารสารศาสตร์

ข่าวมีความหมายแตกต่างกันออกไปตามทฤษฎีแล้วความเข้าใจของแต่ละบุคคลและแต่ละสังคม พิเศษฐ์ ชวลาธวัช (2542) ให้ความหมายว่า ข่าว หมายถึง ความเป็นจริงสมบูรณ์ (Completely true) เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง รวมถึงข้อคิดเห็นด้วย ส่วนความหมายของวารสารศาสตร์ เสริมศิริ นิลดำ (2565) กล่าวว่า ลักษณะเด่นชัดของงานวารสารศาสตร์ครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการข่าวและการเสนอข้อเท็จจริงของสื่อมวลชน วารสารศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ของกระบวนการผลิตข่าวตามหลักการ

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

สากล รวมทั้งการศึกษาวិเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการทำหน้าที่นักวารสารศาสตร์ในฐานะสื่อมวลชนของสังคมด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยธรรม

Christians, Ferre & Fackler (2011 อ้างถึงใน เสริมศิริ นิลดำ, 2565) ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักจริยธรรมสื่อมวลชนว่าเป็นหลักเกณฑ์ทางคุณธรรม มาตรฐานที่กำหนดความเป็นมืออาชีพ บทบาทของสื่อมวลชน ผู้ผลิตเนื้อหา เจ้าของกิจการ และองค์กรกำกับดูแลเนื้อหาประเภทต่างๆ เช่น หลัก ความเป็นกลาง (Objectivity) หลักความซื่อสัตย์ (Honesty) หลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ (Human Decency) หลักการคัดลอกงานของผู้อื่น (Plagiarism) หลักการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (Privacy)

แนวคิดเกี่ยวกับนักข่าวพลเมือง

Peat (2010) และ Lasica (2003) สรุปไว้ว่า นักข่าวพลเมืองหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการข่าว โดยไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้สร้างเนื้อหา ลักษณะของนักข่าวพลเมืองมักจะเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลแบบมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ มักนำเสนอเนื้อหาที่มีความทำหยาบมากกว่าของสื่อกระแสหลัก ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดนักข่าวพลเมือง คือ ความทันสมัยของเทคโนโลยี การเข้าถึงซึ่งข้อมูล และการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ที่ทุกคนสามารถสื่อสารได้ การประสบปัญหาหรือเผชิญความไม่เป็นธรรมบางอย่าง พื้นที่ข่าวของรัฐหรือเอกชนมีข้อจำกัด รวมถึงประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของตนเองที่จะแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น (มีทนา เจริญวงศ์ และ อาภาพรรณ ทองเรือง, 2556)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methodology) มีรายละเอียดวิธีการศึกษาดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากนักข่าวพลเมือง เพื่อพัฒนาเป็นข้อคำถามในการสำรวจองค์ประกอบของจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงหลักจริยธรรมของนักข่าวพลเมือง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ นักข่าวพลเมือง ที่เป็นประชาชนทั่วไปที่รายงานข้อมูลข่าวสาร ในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่เป็นประโยชน์สาธารณะ หรือความสนใจของประชาชนผ่านทางเครือข่ายออนไลน์หรือสังคมออนไลน์ โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มแบบหิมะ (Snowball Sampling) จำนวน 16 คน เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ พัฒนาประเด็นคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาคำสนทนาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน (Common Theme) สังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์แล้วนำเสนอเชิงบรรยาย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจ (Survey) โดยเป็นการนำข้อคำถามที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพัฒนาเป็นข้อคำถามเพื่อนำไปสำรวจองค์ประกอบของจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง ประชากรและตัวอย่าง คือ นักข่าวพลเมืองในประเทศไทย ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (Yamane, 1973) ได้ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 400 คน และเนื่องจากงานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวนตัวอย่างที่ใช้จะต้องไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่างต่อตัวแปรที่ศึกษา 1 ตัวแปร (Hair Jr. et al., 2010) ดังนั้น งานวิจัยนี้มี 48 ข้อตัวอย่างจึงต้องไม่น้อยกว่า 240 คนเพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยจึงข้อมูลจากตัวอย่าง 414 คนใช้วิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบสมัครใจ (Volunteer Sampling) กับนักข่าวพลเมืองทั่วประเทศ เครื่องมือในการสำรวจ ได้แก่ แบบสอบถาม พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของนักข่าวพลเมือง แบบให้เลือกตอบ (Check list) 3) ความคิดเห็นที่มีต่อหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 48 ข้อ และ 4) ข้อเสนอต่อหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง การทดสอบความตรงตาม

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

เนื้อหา (Content validity) ผ่านการตรวจสอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางนิเทศศาสตร์ 3 คนและการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเกินกว่า 0.80 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่เป็นที่ยอมรับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย

ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ มีประสบการณ์การเป็นนักข่าวพลเมืองหรือนำเสนอข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์น้อยกว่า 1 ปี ส่วนใหญ่ใช้ Facebook เป็นช่องทางการใช้สื่อในการเผยแพร่ข่าวสาร มีปริมาณการเผยแพร่ข่าวสารในฐานะนักข่าวพลเมืองน้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ประเภทเนื้อหาที่นำเสนอในฐานะนักข่าวพลเมืองมากที่สุด คือ นำเสนอข่าวอุบัติเหตุหรืออาชญากรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่นักข่าวพลเมือง คือ เป็นปากเสียงหรือตัวแทนความเดือดร้อนของคนกลุ่มต่างๆ และตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมในการอบรมจริยธรรมสื่อมวลชนหรือจริยธรรมในการสื่อข่าว

องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง

องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง	น้ำหนักองค์ประกอบ		R ²
	b (SE)	Std. b	
1) หลักความถูกต้อง เที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสาร	0.92* (0.05)	0.92	0.85
2) หลักความสมดุลเป็นธรรม เสมอภาค รอบด้าน หลากหลายความคิดเห็น	0.94* (0.04)	0.94	0.88
3) หลักประโยชน์สาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม	0.95* (0.04)	0.95	0.90
4) หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล	0.97* (0.04)	0.97	0.95
5) หลักผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน	0.98* (0.05)	0.98	0.95
6) หลักแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคม	0.97* (0.04)	0.97	0.95
7) หลักการปกป้องคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง	0.98* (0.04)	0.98	0.96
8) หลักการเคารพในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา	0.97* (0.04)	0.97	0.94
9) หลักการให้ความสำคัญกับนโยบาย เหตุการณ์สาธารณะและภัยพิบัติ	0.98* (0.04)	0.98	0.96

$\chi^2 = 3387.05$, $df = 980$, $p\text{-value} = 0.00$, $RMSEA = 0.077$, $RMR = 0.020$, $SRMR = 0.031$, $GFI = 0.74$,

$AGFI = 0.71$, $CFI = 0.99$, $NFI = 0.98$, $NNFI = 0.99$

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองขององค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง หลังจากปรับโมเดล พบว่ามี 9 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมืองมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักความถูกต้อง เที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสาร 2) หลักความสมดุลเป็นธรรม เสมอภาค รอบด้าน หลากหลายความคิดเห็น 3) หลักประโยชน์สาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม 4) หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล 5) หลักผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน 6) หลักแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคม 7) หลักการปกป้องคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง 8) หลักการเคารพในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา และ 9) หลักนโยบาย เหตุการณ์สาธารณะและภัยพิบัติ โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยแต่ละองค์ประกอบแปรผันร่วมกับองค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ของนักข่าวพลเมือง ร้อยละ 0.92, 0.94, 0.95, 0.97, 0.98, 0.97, 0.98, 0.97 และ 0.98 ตามลำดับ เมื่อจัดเรียงความสำคัญขององค์ประกอบหลักจากมากไปน้อย พบว่า องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง หลักจริยธรรมที่ 5 หลักผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน (0.98) หลักจริยธรรมที่ 7 หลักการปกป้องคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง (0.98) และหลักจริยธรรมที่ 9 หลักการให้ความสำคัญกับนโยบาย เหตุการณ์สาธารณะและภัยพิบัติ (0.98) เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงสุด รองลงมาคือ หลักจริยธรรมที่ 4 หลักสิทธิมนุษยชนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล (0.97) หลักจริยธรรมที่ 6 หลักแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคม (0.97) และหลักจริยธรรมที่ 8 หลักการเคารพในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา (0.97) ส่วนหลักจริยธรรมที่มีน้ำหนักองค์ประกอบในระดับน้อยที่สุดคือ หลักจริยธรรมที่ 1 หลักความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสาร (0.92)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ได้แก่

- 1) การเปิดเผยชื่อสกุลหรืออัตลักษณ์ของข่าวพลเมือง ในการรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักข่าวพลเมืองนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานในสื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางส่วนตัวที่ใช้ชื่อสกุลจริง ชื่อเล่น หรือชื่อบัญชี (account) ที่เป็นอัตลักษณ์ที่ผู้ติดตามรู้จัก ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้นักข่าวพลเมืองมีความระมัดระวังมากในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะหวั่นเกรงผลกระทบ การถูกคุกคามความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว นักข่าวพลเมืองจึงมักตัดสินใจนำเสนอข่าวแบบกลางๆ หรือดำนอบกในเรื่องต่างๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อตนเอง
- 2) ภูมิความรู้และประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง ปัจจัยด้านภูมิความรู้ ซึ่งหมายถึง ความรู้ในเรื่องราวต่างๆ และความรู้เฉพาะด้านที่ตนเองสื่อสาร โดยความรู้ในเรื่องราวต่างๆ ที่ส่งผลต่อการรายงานข่าว เช่น ความรู้ในเรื่องระบบและขั้นตอนทางราชการ ความรู้ในขั้นตอนทางกฎหมาย ความรู้ในโครงสร้างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ขณะที่ความรู้เฉพาะด้านหมายถึงความรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจนำเสนอ เช่น ประเด็นอาชญากรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ นโยบายสาธารณะฯ แต่นักข่าวพลเมืองบางคนอาจขาดภูมิความรู้เชิงลึกที่ทันสมัย ลึกซึ้ง หรือการไม่รู้จักแหล่งข้อมูลที่สำคัญ เหล่านี้ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่อาจมีโอกาสรายงานข่าวผิดพลาด ขาดการวิเคราะห์ให้ไตร่ตรองอย่างรอบด้าน ขาดการคำนึงถึงผลกระทบฯ ในด้านประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง พบว่า กรณีที่นักข่าวพลเมืองบางคนมีประสบการณ์งานข่าวน้อยอาจส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เช่น การไม่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในกระบวนการผลิตข่าว การนำเสนอข่าวโดยขาดการตรวจสอบอย่างเพียงพอ การไม่ได้รับความร่วมมือเพราะขาดความเชื่อถือจากแหล่งข่าว การมีอคติหรือเลือกข้างเพราะขาดความตระหนักในหน้าที่ ตลอดจนจนถึงการแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับแหล่งข่าว
- 3) ความใกล้ชิดกับผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข้อมูล นักข่าวพลเมืองบางคนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมหรือมีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงาน องค์กร ผู้ที่ตกเป็นข่าว หรือแหล่งข่าวภาคประชาชน ทำให้เกิดความไม่เป็นกลาง อคติ หรือลำเอียงด้วยการนำเสนอข่าวด้วยความเกรงใจ หรืออาจเลือกที่จะไม่นำเสนอ นำเสนอเพียงบางประเด็น การปกปิดหรือบิดเบือนข้อมูลบางส่วน หรือการถูกรังแกจากแหล่งข่าวที่เป็นคนในพื้นที่เดียวกัน นอกจากนั้น ในบางกรณีที่เป็นการขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐหรือเอกชนกับภาคประชาชน ก็อาจจะถูกประชาชนในพื้นที่ร้องขอให้นำเสนอข่าวที่เข้าข้างภาคประชาชนเป็นหลัก
- 4) ผลประโยชน์ส่วนบุคคลของนักข่าวพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า การที่นักข่าวพลเมืองบางคนคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องเป็นหลัก เช่น ในกรณีที่ผู้ตกเป็นข่าวเป็นแหล่งทุน มีการสนับสนุนทางการเงิน ให้สินน้ำใจ หรือมอบปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวพลเมืองส่งผลให้นักข่าวพลเมืองอาจไม่นำเสนอข่าวนั้นตามข้อเท็จจริงที่รอบด้าน ไม่เจาะลึกหรือเสนอข่าวเพียงผิวเผิน เพราะเกรงจะกระทบกับกลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าว หรืออาจส่งผลไปถึงการแก้ต่างหรือการใช้เทคนิคเบี่ยงเบนประเด็นเพื่อให้ผู้รับสารหันไปสนใจประเด็นอื่นแทน

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

5) ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เนื่องจากนักข่าวพลเมืองบางคนอาจมีข้อจำกัดทางรายได้และเศรษฐกิจ อีกทั้งนักข่าวพลเมืองส่วนใหญ่ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนเนื่องจากไม่ได้สังกัดองค์กร หรือไม่สามารคาดหวังถึงรายได้ชัดเจนจากโฆษณาในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้ ปัจจัยด้านการเงินจึงส่งผลให้นักข่าวพลเมืองไม่มีศักยภาพด้านค่าใช้จ่ายและเครือข่ายในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะค่าเดินทางไปทำข่าวหรือสัมภาษณ์ นอกจากนี้ การที่นักข่าวพลเมืองไม่มีสังกัดองค์กรสื่อ ส่งผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลหรือไม่ได้รับความร่วมมือหรือไว้วางใจในการขอสัมภาษณ์ เหล่านี้ส่งผลให้นักข่าวพลเมืองบางคนรายงานข้อเท็จจริงเท่าที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของผู้รับสารที่ไม่รอบด้าน ไม่หลากหลาย และขาดความลุ่มลึก

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง ผลการศึกษาพบ 3 ประการ ได้แก่

1) การแข่งขันกันของนักข่าวเมืองและผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ นักข่าวพลเมืองบางส่วนเห็นว่า ปัจจุบันมีการเพิ่มขึ้นของผู้มีอิทธิพลด้านความคิด (Influencer) บนสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมาก ซึ่งบางคนก็แสดงบทบาทเดียวกับนักข่าวพลเมือง ทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการรับสารเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้นักข่าวพลเมืองก็พยายามพัฒนาตนเองเพื่อให้กลายเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดในสังคมเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพมากขึ้น ผลของปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการแข่งขันเพื่อสร้างตัวตน หวังสร้างกระแสและเรตติ้งผู้ชมโดยอาจบกพร่องในหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ โดยเฉพาะการแข่งขันด้านความรวดเร็วในการนำเสนอและการพาดหัวข่าวที่สร้างกระแส ซึ่งส่งผลต่อความถูกต้องของข้อเท็จจริง การเขียนข่าวเกินความจริง และขาดความรอบด้านของข้อมูล

2) การขาดความระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เช่น การเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมากขึ้น ทำให้นักข่าวพลเมืองบางคนใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าวอย่างขาดความระมัดระวังในด้านจริยธรรม ยกตัวอย่างเช่น นักข่าวพลเมืองบางคนมีการนำคลิปวิดีโอจากกล้องวงจรปิดที่บ้านที่ภาพเหตุการณ์มารายงานโดยไม่มีการเซ็นเซอร์ภาพที่น่ากลัว สยดสยอง หรืออนาจาร หรือนักข่าวพลเมืองบางคนทำคลิปกราฟฟิกจำลองเสมือนจริงในการเกิดอุบัติเหตุรายงาน ซึ่งมีบางส่วนของเนื้อหาที่เสมือนจริงมากเกินไป รวมถึงการที่นักข่าวพลเมืองถ่ายทอดสด (Live) เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแบบทันทีทันใดให้ผู้ชมรับรู้โดยที่ไม่ได้ระมัดระวังประเด็นทางจริยธรรม เช่น ความน่ากลัว การปกปิดแหล่งข่าวที่เป็นกลุ่มเปราะบาง การซ้ำเติมบุคคลในครอบครัวของผู้ประสบเหตุฯ

3) การขาดการกำกับดูแลจากองค์กรสื่อมวลชนหรือสมาคมวิชาชีพ การกำกับดูแลขององค์กรสื่อทำให้มีผู้กลั่นกรองข้อเท็จจริงหรือนายประตู่ข่าวสาร ที่ช่วยตรวจสอบข้อเท็จจริงของข่าวก่อนเผยแพร่สู่สังคม ขณะเดียวกันองค์กรสื่อก็จะมีการพัฒนาบุคลากรขององค์กรสม่ำเสมอในประเด็นด้านการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนสมาคมวิชาชีพด้านการสื่อสารหรือวารสารศาสตร์ต่างๆ ก็มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพนี้ในภาพรวม สำหรับนักข่าวพลเมืองซึ่งไม่ได้สังกัดองค์กรสื่อใดๆ นั้น ย่อมขาดการกำกับดูแลหรือตรวจสอบ รวมถึงขาดการอบรมกลุ่มเอกลาเรื่องจริยธรรมของนักข่าวพลเมืองด้วย กรณีที่นักข่าวพลเมืองประพฤติดิจจริยธรรม ก็มักจะถูกดำเนินคดีเตี้ยนหรือประนามจากสังคมและการใช้มาตรการทางกฎหมายมาดำเนินคดีเลย เหล่านี้ทำให้นักข่าวพลเมืองอาจปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่เนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ขาดการชี้แนะจากผู้มีประสบการณ์ และความเกรงกลัวผลกระทบต่างๆ จึงทำให้ข่าวของนักข่าวพลเมืองสามารถทำได้แค่ในบางประเด็นและในระดับที่ผิวเผิน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง

ผลการศึกษาพบว่า น้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด (0.98) มี 3 องค์ประกอบคือ หลักผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน สอดคล้องกับ พรรณี อมรวิพุธพนิช (2562) ที่พบว่าแนวทางปฏิบัติจริยธรรมที่สำคัญสำหรับนักข่าวพลเมืองมี การไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง และการคำนึงถึงความมั่นคง หลักการปกป้องคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ซึ่งหมายถึงกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้พิการ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งหลักจริยธรรมนี้สอดคล้องกับปัญหาที่พบในการนำเสนอข่าวเด็กของนักข่าวพลเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ ว่ามีปัญหาด้านการละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล และปัญหาด้านความเป็นกลาง โดยมีสาเหตุที่สำคัญคือ การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องจริยธรรมจรรยาบรรณสื่อ (เทียนทิพย์ เดียวกี, 2560) และหลักการให้ความสำคัญกับนโยบาย เหตุการณ์สาธารณะและภัยพิบัติที่มุ่งเน้นการรายงานข่าวอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญหรือภัยพิบัติในพื้นที่ การพยายามสืบค้นต้นตอหรือรากฐานของปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักรองลงมาอันดับ 2 (ค่าน้ำหนัก 0.97) มี 3 องค์ประกอบคือ หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล สอดคล้องกับ Prelevic & Milosavljevic (2022) ได้กล่าวถึงการรายงานข่าวของพลเมืองไว้ว่า นักข่าวพลเมืองและบล็อกเกอร์ช่วยให้การสื่อสารเป็นประชาธิปไตยแต่ต้องอยู่บนพื้นฐานด้านจริยธรรมหลักต่าง ๆ เช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม อันดับต่อมาคือ หลักแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคม มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่ส่งเสริมและสืบสานต่อยอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีของสังคม การนำเสนอข่าวอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรมของสังคมและท้องถิ่น และไม่นำเสนอข่าวและภาพข่าวที่หวาดเสียวและลามกอนาจาร และหลักการเคารพในลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา มุ่งเน้นการไม่นำภาพ เสียงหรือข้อมูลข่าวสารทั้งหมดหรือบางส่วนของผู้อื่นและผู้ผลิตสื่อรายอื่นมาใช้นำเสนอในรายการข่าวหรือช่องทางของตัวเองโดยแอบอ้าง รวมถึงการไม่ใช้เทคนิควิธีหรือเทคโนโลยีการนำเสนอเพื่อหลีกเลี่ยงการอ้างอิงหรือการให้เครดิตแก่แหล่งข่าว

หลักประโยชน์สาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงเป็นอันดับ 3 (ค่าน้ำหนัก 0.95) เป็นการคำนึงถึงผลกระทบจากข่าวสารที่เกิดขึ้นต่อสังคมโดยเฉพาะผลกระทบในทางลบ สอดคล้องกับ Fidalgo (2013) ที่พบว่า เมื่อภูมิทัศน์ของสื่อมีความซับซ้อนมากขึ้น การสื่อสารความจริงสู่สังคมต้องผสมผสานความเป็นสื่อมืออาชีพและความเป็นสื่อพลเมืองเข้าด้วยกันผ่านการใช้สื่อใหม่อย่างสร้างสรรค์โดยมุ่งเพื่อประโยชน์สาธารณะ

หลักความสมดุลเป็นธรรม เสมอภาค รอบด้าน หลากหลายความคิดเห็น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงเป็นอันดับ 4 (ค่าน้ำหนัก 0.94) สอดคล้องกับ พรรณี อมรวิพุธพนิช (2562) ที่เสนอว่าแนวทางปฏิบัติจริยธรรมที่สำคัญสำหรับนักข่าวพลเมืองคือ ความมีคุณภาพถูกต้องรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ตัวบ่งชี้ย่อยในองค์ประกอบนี้เห็นว่า “ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับข่าว สามารถนำเสนอข่าวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความรอบด้าน” ขัดแย้งกับหลักความเป็นกลาง (Objectivity) ที่มีความสำคัญมากสำหรับอุดมการณ์ของวิชาชีพสื่อ เพราะเกี่ยวเนื่องกับความพยายามในการปกป้องวิชาชีพให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม (เสริมศิริ นิลดำ, 2565) แต่การที่ผลการศึกษารองประกอบเป็นเช่นนี้อาจเพราะจุดเด่นหนึ่งของนักข่าวพลเมืองที่อาจเหนือกว่านักข่าวอาชีพคือ ความรวดเร็วของการนำเสนอข่าว ดังที่ Noor (2017) พบว่า ความท้าทายสำคัญของวงการข่าวในปัจจุบันคือ นักข่าวพลเมืองสามารถสื่อสารได้รวดเร็วกว่านักข่าวกระแสหลัก และแม้ว่าข่าวของนักข่าวพลเมืองจะไม่ได้เร็วหรือถูกถ่วงที่สุด แต่เนื้อหาบางอย่างที่นักข่าวพลเมืองนำเสนอก็กลายเป็นเบาะแสอันดับแรกๆ สำหรับนักข่าวมืออาชีพได้ จากงานวิจัยต่างๆ จึงสรุปได้ว่า นักข่าวพลเมืองให้คุณค่ากับความรวดเร็วในการเสนอข่าวสารหรือให้เบาะแสความผิดปกติต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อสังคมมากกว่าการให้คุณค่าด้านความถูกต้องรอบด้านของข้อมูลข่าวสาร

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอันดับ 5 ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่น้อยที่สุด (ค่าน้ำหนัก 0.92) คือ หลักความถูกต้อง เที่ยงตรงของข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับหลักจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ (Honesty) ที่หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาซึ่งต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและต่อผู้อ่าน ซึ่งต้องยึดอยู่กับความจริง (เสริมศิริ นิลดำ, 2565) ซึ่งไม่แตกต่างจากนักข่าวอาชีพ หากแต่เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบย่อยๆ โดยเฉพาะ “การปราศจากอคติ ความลำเอียงหรือชี้นำผู้รับสาร” อาจเป็นแง่มุมที่นักข่าวพลเมืองยังอภิปรายกันว่า ความเป็นกลางยังคงจำเป็นหรือไม่ในบริบทการทำหน้าที่ของตน ดังที่ Noor (2017) พบว่า นักข่าวพลเมืองมักมุ่งสร้างความสนใจหรือเรื่องราวในด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ ทำให้

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

เรื่องราวต่างๆ มักไม่สมดุล เรื่องราวมีความเอนเอียงอย่างมากในบางกรณี และบ่อยครั้งที่พบว่านักข่าวพลเมืองมักสร้าง ความตื่นเต้นให้กับสิ่งต่างๆ ในลักษณะที่ฝ่าฝืนจริยธรรมและกฎหมายซึ่งอาจมาจากความไม่ตระหนักรู้หรือจงใจก็ตาม **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง**

ปัจจัยภายในด้านการเปิดเผยข้อสรุปหรืออัตลักษณ์ของนักข่าวพลเมือง เป็นปัจจัยที่นักข่าวพลเมืองส่วนใหญ่คำนึงถึง ความปลอดภัยและผลกระทบต่อ การนำเสนอข่าว จึงอาจทำให้นักข่าวพลเมืองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ด้วยความมีจริยธรรมเต็มที่ ดังที่ สุรัชย์ เลาคำ (2553) พบว่า ปัจจัยที่สื่อมวลชนจะแสดงบทบาทสื่อมวลชนได้หรือไม่ขึ้นเกิด จากผลกระทบต่อผู้สื่อข่าวที่อาจได้รับจากการนำเสนอข่าว และสอดคล้องกับ วิโรจน์ ศรีศิริญ (2560) ที่กล่าวถึง ปัจจัย ที่มีผลต่อการตัดสินใจของสื่อมวลชนไว้ว่า ปัจจัยแรงจูงใจภายในตัวสื่อมวลชน (Motivation) เช่น ความกลัว (Fear) ส่งผลต่อการตัดสินใจของสื่อมวลชน

ปัจจัยด้านภูมิความรู้และประสบการณ์ของนักข่าวพลเมืองที่พบว่า การขาดความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะทาง รวมถึง ความด้อยประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับ เทียนทิพย์ เตียว กี่ (2560) ก็ได้กล่าวถึงปัญหาการนำเสนอข่าวเด็กของนักข่าวพลเมืองไว้ว่า สาเหตุของปัญหาดังกล่าว ได้แก่ สาเหตุที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องจริยธรรมจรรยาบรรณสื่อ สาเหตุจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ฯลฯ

ปัจจัยด้านความใกล้ชิดกับผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข้อมูลที่อาจจะกระทบต่อหลักความเป็นกลางหรือความสมดุลในการ นำเสนอข่าวของนักข่าวพลเมือง ผลการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดของ เสริมศิริ นิลดำ (2565) ที่ได้กล่าวว่า การละเว้น จากความลำเอียงของผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism) เป็นหลักจริยธรรมที่ต้องพึงระวังสำหรับวิชาชีพวารสาร ศาสตร์ ขณะที่ปัจจัยด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคลของนักข่าวพลเมือง เช่น ในกรณีที่ผู้ตกเป็นข่าวเป็นแหล่งทุน มีการ สนับสนุนทางการเงิน ให้สินน้ำใจ หรือมอบปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวพลเมืองส่งผลให้นักข่าว พลเมืองอาจไม่นำเสนอข่าวนั้นตามข้อเท็จจริงที่รอบด้านไม่เจาะลึกหรือเสนอข่าวเพียงผิวเผิน เพราะเกรงจะกระทบกับ กลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าว หรืออาจส่งผลไปถึงการแก้ต่างหรือการใช้เทคนิคเบี่ยงเบนประเด็นเพื่อให้ผู้รับสารหันไป สนใจประเด็นอื่นแทน รวมถึงปัจจัยด้านศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ที่นักข่าวพลเมืองบางคนอาจมีข้อจำกัดทาง รายได้และเศรษฐกิจ ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนเนื่องจากไม่ได้สังกัดองค์กร หรือไม่สามารคาดหวังถึงรายได้ชัดเจน จากโฆษณาในแพลตฟอร์มสื่อ ส่งผลให้นักข่าวพลเมืองบางคนรายงานข้อเท็จจริงเท่าที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งอาจ ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้รับสารที่ไม่รอบด้าน ไม่หลากหลาย และขาดความลุ่มลึก

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง พบว่า การแข่งขันกันของ นักข่าวเมืองและผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ที่สถานการณ์ปัจจุบันมีการแข่งขันกันนำเสนอข่าวที่เน้นความรวดเร็ว และการเน้นเรตติ้งความนิยม ดังนั้น นักข่าวพลเมืองบางคนจึงใช้ความรวดเร็วเป็นจุดขายและรักษากฎความนิยมใน การเข้าชมเนื้อหาข่าวสารของตน ซึ่งอาจส่งผลต่อจริยธรรมขณะปฏิบัติหน้าที่ ต่อมาคือ ปัจจัยด้านการขาดความ ระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าว สอดคล้องกับ มัทนา เจริญวงศ์ และ อาภาพรรณ ทองเรือง (2556) ที่ ค้นพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของนักข่าวพลเมือง ได้แก่ การขาดความชำนาญในการผลิต ขาดความพร้อมด้าน อุปกรณ์ และขาดช่องทางนำเสนอผลงาน

ประเด็นสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านการขาดการกำกับดูแลจากองค์กรสื่อมวลชนหรือสมาคมวิชาชีพ ซึ่ง Noor (2017) ได้ เสนอแนะว่า เมื่อนักข่าวพลเมืองสามารถมีบทบาทในการนำนักข่าวกระแสหลักไปสู่ข่าวสารที่ไม่สามารถเข้าถึงเองได้ ดังนั้น นักข่าวพลเมืองจึงควรได้รับการอบรมชี้แนะเกี่ยวกับจริยธรรมของนักข่าวขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เนื้อหาข่าวของ นักข่าวพลเมืองมีความน่าเชื่อถือและปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหลักจริยธรรม รวมถึงมีข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรที่กำกับ ดูแลสื่อของประเทศว่า ควรมีการจัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบร่างเนื้อหาของนักข่าวพลเมืองขั้นต้นให้มีความ ถูกต้องตามหลักจริยธรรมก่อนเผยแพร่สู่สังคม

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแล ความคุ้มครองหรือนักข่าวพลเมือง สามารถนำองค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมืองที่ค้นพบ นำไปผลิตเป็นคู่มือของนักข่าวพลเมือง เพื่อเป็นแนวทางให้นักข่าวพลเมืองประกอบอาชีพด้านการเป็นนักข่าวพลเมือง และดำเนินปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมือง พบว่า ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กสทช. กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สมาคมวิชาชีพสื่อ สถาบันการศึกษาฯ สามารถส่งเสริมความรู้ในหลักจริยธรรมสำหรับนักข่าวพลเมืองได้ เช่น การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักข่าวพลเมือง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าวอย่างรู้เท่าทัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อภาคพลเมือง เช่น สถาบันอุดมศึกษาที่มีการสอนด้านสื่อมวลชน สมาคมที่กำกับดูแลสื่อ องค์กรอิสระของภาครัฐที่กำกับดูแลสื่อและเทคโนโลยีฯ รวมทั้งภาคประชาชน ซึ่งอาจมีการศึกษาหลักจริยธรรมที่สังคมคาดหวังจากนักข่าวพลเมือง เพื่อให้ผลการศึกษารอบด้านและสนับสนุนแนวทางปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักข่าวพลเมือง ได้มากยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาองค์ประกอบของหลักจริยธรรมวารสารศาสตร์ของนักข่าวพลเมืองในหลักความถูกต้อง เทียงตรงของข้อมูลข่าวสารต่อไป เพราะจะสามารถอธิบายได้ว่าทำไมนักข่าวพลเมืองถึงให้ค่าน้ำหนักข้อนี้้น้อยที่สุด จะได้นำมาพัฒนาองค์ประกอบของนักข่าวพลเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เทียนทิพย์ เตียวกี. (2560). *จริยธรรมนักข่าวพลเมืองในการนำเสนอข่าวเด็กผ่านสื่อสังคมออนไลน์*. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรณี อมรวิพุธพนิช. (2562). การกำหนดแนวทางปฏิบัติทาง “จริยธรรม” สำหรับนักข่าวพลเมือง ยุคสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 23(1), 270-283.
- พิศิษฐ์ ชวาลธวัช. (2542). *ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและผลกัตันองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลนายน์.
- มัทนา เจริญวงศ์ และ อาภาพรรณ ทองเรือง. (2556). การเกิดขึ้นและพัฒนาการของนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(2), 265-286.
- วิโรจน์ ศรีหิรัญ. (2560). *คุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรัชย์ เลาคำ. (2553). องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 13(2), 114-127.
- เสริมศิริ นิลดำ. (2565). *จริยธรรมวารสารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- Fidalgo, J. (2013). *Journalism is changing – and what about journalism ethics?*. Retrieved from <https://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/29727>.
- Hair Jr., J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. 7th ed. New Jersey: Pearson Education.
- Lasica, J. (2003). Blogs and Journalism Need Each Other. *Nieman Reports*, 57(3), 70-74.
- Noor, R. (2017). Citizen Journalism vs. Mainstream Journalism: A Study on Challenges Posed by Amateurs. *Athens Journal of Mass Media and Communications*, 3(1), 55-76.
- Peat, D. (2010). *Cellphone Cameras Making Everyone into a Walking Newsroom*. Ontario: Toronto Sun.

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

Prelevic, I., & Milosavljevic, I. (2022). Citizen Journalism, Bloggers and Ethics. In B. Draškovic, J. Kleut & S. Milinkov. (eds.). *Digitalne Medijske Tehnologije I Društveno-Obrazovne Promene 10* (pp. 29-42). Vojvodina: University of Novi Sad.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2024 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).